Azərbaycanla İsrail arasında əməkdaşlıq genişlənir

Azərbaycan və İsrail süni intellekt sahəsində əməkdaşlığa dair memorandum imzalayıb. İsrail Baş nazirinin ofisinin məlumatına görə, tədbir İsrailin Baş naziri Benyamin Netanyahunun iştirakı ilə keçirilib. Sənədi İsrailin Süni İntellekt üzrə Milli Qərargahının komandiri, briqada generalı Erez Eskel və Azərbaycanın rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev imzalayıblar.

Tərəflər yüksək məhsuldarlıqlı hesablama infrastrukturu, vacib mülki sektorlarda süni intellekt tətbiqini, mütəxəssislərin hazırlanması və birgə tədqiqatlar aparmaq sahələrində tərəfdaşlıqlarını dərinləşdirməyi planlaşdırırlar. Netanyahu süni intellektin müasir dövrün bir aləti olduğunu və Azərbaycanla əməkdaşlığın ölkənin bu sahədə liderliyini gücləndirməyə kömək edəcəyini bildirib. İsrailin Baş naziri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə xoş arzularını çatdırmağı xahiş edib.

Memorandum iki ölkə arasındakı strateji tərəfdaşlığın artıq ənənəvi sektorlardan yüksək texnologiyalar və rəqəmsal transformasiya müstəvisinə keçdiyini rəsmiləşdirir. İsrailin bu sahədəki qlobal liderliyi ilə Azərbaycanın regional rəqəmsal haba çevrilmək hədəflərinin kəsişməsi hər iki tərəf üçün ciddi iqtisadi və texnoloji dividendlər vəd edir. İsrailin Baş naziri Benyamin Netanyahunun iştirakı ilə baş tutan bu mərasimdə sənədin həm hərbi, həm də mülki rəhbərlər tərəfindən imzalanması süni intellektin həm milli təhlükəsizlik, həm də mülki inkişaf üçün daşıdığı ikili əhəmiyyəti bir daha təsdiqləyir.

Bu əməkdaşlığın ən fundamental məqamlarından biri yüksək məhsuldarlıqlı hesablama (HPC) infrastrukturunun qurulmasıdır. Süni intellekt modellərinin öyrədilməsi üçün tələb olunan nəhəng hesablama gücü Azərbaycanın rəqəmsal infrastrukturunun onurğa sütununa çevriləcək. Məlumatların xarici serverlərdə deyil, ölkə daxilindəki HPC mərkəzlərində emal edilməsi həm milli təhlükəsizliyi və məlumat suverenliyini gücləndirir, həm də dövlət məlumatlarının daha təhlükəsiz və sürətli idarə olunmasına imkan yaradır. Bu texnoloji güc enerji, nəqliyyat və kənd təsərrüfatı sektorlarında toplanan milyonlarla məlumatın saniyələr içində analiz edilməsinə, neft yataqlarının daha dəqiq modelləşdirilməsinə və logistik marşrutların optimallaşdırılması vasitəsilə milyonlarla manat vəsaitə qənaət edilməsinə şərait yaradacaq.

Mülki sektorlarda tətbiq olunacaq süni intellekt həlləri isə cəmiyyət üçün əsl texnoloji sıçrayış vəd edir. Xüsusən, Azərbaycan üçün aktual olan su qıtlığı problemi İsrailin süni intellekt əsaslı idarəetmə sistemləri ilə həllini tapa bilər. Sensorlar vasitəsilə torpağın rütubətinin ölçülməsi və peyk görüntülərinin analizi sayəsində bitkinin ehtiyacı olan su miqdarının dəqiq hesablanması su itkisini 30-50 faiz azaldacaq. Eyni tərəqqi səhiyyə sahəsində də gözlənilir. Rentgen, MRT və KT görüntülərinin Sİ tərəfindən analizi ən kiçik patologiyaları belə vaxtında üzə çıxaracaq, xəstənin genetik məlumatlarına əsasən fərdi müalicə üsulları tətbiq ediləcək.

Lakin infrastruktur nə qədər güclü olsa da, onu idarə edəcək "beyin gücü" olmadan uzunmüddətli uğur qazanmaq mümkün deyil. Bu səbəbdən memorandumun insan kapitalı və birgə tədqiqatlarla bağlı bəndləri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanlı mütəxəssislərin İsrailin qabaqcıl mərkəzlərində təcrübə keçməsi ölkədəki kadr çatışmazlığını aradan qaldıracaq. İsrailin uğurlu startapçılarının yerli gənclərə mentorluq etməsi isə Azərbaycan startaplarının qlobal bazara çıxışını asanlaşdıracaq.

Süni intellekt sahəsindəki yeni mərhələ Azərbaycan və İsrail arasında onilliklər ərzində formalaşmış sarsılmaz siyasi-strateji dialoqun üzərində ucalır. İki ölkə arasındakı münasibətlər, sadəcə, diplomatik əlaqələrlə məhdudlaşmır. Bu, regional təhlükəsizlik və qarşılıqlı etimada əsaslanan strateji müttəfiqlikdir. Azərbaycanın İsraildə səfirlik açması ilə yeni müstəviyə qədəm qoyan siyasi əlaqələr, indi də texnoloji suverenlik müstəvisində inkişaf etməkdədir. İqtisadi müstəvidə Azərbaycan və İsrail arasındakı münasibətlər energetika sektorunun hüdudlarını çoxdan aşıb. Azərbaycan İsrailin neftə olan ehtiyacının təxminən 40 faizini təmin etməklə onun enerji təhlükəsizliyində həlledici rol oynayır. Bunun müqabilində isə İsrail investisiyaları Azərbaycanın qeyri-neft sektoruna, xüsusilə yüksək texnologiyalar, kənd təsərrüfatı və su menecmenti sahələrinə yönəlir. İmzalanmış memorandum göstərir ki, tərəflər iqtisadiyyatın rəqəmsallaşdırılmasını və süni intellekt əsaslı yeni sənaye sahələrinin yaradılmasını gələcək inkişafın əsas prioriteti kimi qəbul edirlər. Nəticə etibarilə, bu tərəfdaşlıq Azərbaycanı regionda süni intellekt sahəsində strateji qərarverici mövqeyə yüksəldir.

İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"

Azərbaycan. - 2026.- 5 fevral (№ 22).- S.6.